

AANTALSVERANDERINGEN BIJ AKKEROVOGELS TUSSEN 1989 EN 1992

Resultaten Akkervogelmeetnet Groningen

Jan van 't Hoff en Kees van Scharenburg

De tijdreeks van het in 1989 gestarte akkervogelmeetnet wordt langzamerhand langer en de gegevens daardoor interessanter. Enkele trends beginnen zich af te tekenen, helaas niet altijd gunstige. Dit artikel beschrijft de aantalsontwikkelingen van 1989 tot en met 1992 van 14 proefvlakken in Noord-Groningen, het Oldambt en de Veenkoloniën, die in alle vier jaren onderzocht zijn. Er zijn gegevens van meer proefvlakken, maar die zijn niet elk jaar onderzocht, wat problemen geeft bij de trendberekeningen. Deze problemen hopen we het komend jaar op te lossen zodat bij volgende verslagen alle beschikbare informatie gebruikt kan worden. Meer informatie over het meetnet is te vinden in van Scharenburg *et al.* (1990, 1991) en Koks (1992).

WERKWIJZE

De gegevens zijn verzameld en geïnterpreteerd met de SOVON-BMP methode, die enigszins

is aangepast aan de omstandigheden van de Noordnederlandse akkerbouwgebieden. In het veldseizoen worden per proefvlak twee nachten en vijf vroege-ochtendbezoeken gebracht (van Dijk 1993, van Scharenburg *et al.* 1990). Door het mooie voorjaar en de warme zomer waren de inventarisatieomstandigheden in 1992 ideaal. Dit was ook in 1989 en 1990 het geval. Het jaar 1991 wijkt daar met een winderig en zeer koel voorjaar sterk van af.

De aantalsveranderingen (trends) zijn geanalyseerd en getoetst met behulp van een herhaalde-metingenmodel. Vanwege de kleine steekproef en de daarmee gepaard gaande geringe gevoeligheid van statistische toetsen is bij soorten met een lage gemiddelde dichtheid getoetst tegen $p < 0.1$.

RESULTATEN

Van de 19 geanalyseerde soorten vertonen er zes een significante afname en zijn er dertien

Witlofakker bij Warffum.

Foto Anne Weeseman

. Gemiddelde dichtheden/100 ha en trends bij akkervogels. Legenda: = gelijk; - afname; † fluctuerend.

Soort	1989	1990	1991	1992	sign	trend
Wilde Eend	8,1	7,7	7,9	5,7	p<0,05	-
Graspieper	6,8	6,7	4,3	4,4	p<0,01	-
Witte Kwikstaart	0,8	1,0	0,8	0,5	p<0,1	-
Gele Kwikstaart	17,9	15,1	8,8	11,8	p<0,01	-
Bosrietzanger	2,6	3,4	2,1	1,6	p<0,1	-
Kneu	1,2	1,0	0,6	0,8	p<0,1	-
Patrijs	0,5	0,7	0,6	0,3	ns	=/†
Kwartel	0,9	0,4	0,2	1,1	ns	=/†
Rietzanger	0,4	0,4	0,1	0,6	ns	=/†
Fazant	3,7	4,8	4,7	3,4	ns	=/†
Kleine Karekiet	2,7	3,6	1,5	2,3	ns	=/†
Kulfeend	0,2	0,2	0,1	0,3	ns	=
Waterhoen	0,8	1,0	0,6	0,5	ns	=
Meerkoet	0,5	0,8	0,5	0,8	ns	=
Scholekster	3,8	4,4	3,6	3,9	ns	=
Kievit	3,0	3,2	3,4	3,7	ns	=
Veldleeuwerik	5,8	5,7	4,8	5,3	ns	=
Grasmus	0,8	1,4	1,2	1,4	ns	=
Rietgors	2,6	2,4	1,8	2,4	ns	=

Karekiet fluctueert, goede jaren worden afgewisseld door minder goede. Bij de Patrijs komen in 1990 en 1991 wat hogere aantallen voor dan in 1989 en 1992. De Fazant toont hetzelfde beeld. Kwartel en Rietzanger laten juist het omgekeerde zien, daar zijn 1989 en 1992 de betere jaren. 1991 is bij de Rietzanger evenals bij de Kleine Karekiet een daljaar. Bij de meeste gelijkblijvende soorten is een 'dip' te zien in 1991. Geen van de soorten is significant toegenomen. Bij Kievit en Grasmus is wel een toename te zien maar deze is niet significant door de grote stan-

daardfout rond de gemiddelden van deze soorten. Van de niet significant veranderde soorten laten er vijf min of meer opvallende aantalsschommelingen zien. Bij de Wilde Eend is met name in 1992 een terugval te zien; deze bepaalt sterk de trend. Ook bij de Witte Kwikstaart is dit het geval. De Graspieper laat van 1991 op 1990 een sterke afname zien (35%), waarvan de soort zich in 1992 nog niet heeft weten te herstellen. De talrijkste akkervogel, de Gele Kwikstaart, laat een gestage afname zien met 1991 als voorlopig dieptepunt. Over de hele periode is de soort met 35% afgenomen, dat wil zeggen met ruwweg 9 tot 10.000 paar! Dat is in zo'n korte tijd wel heel veel en een zaak om goed in de gaten te houden.

De Bosrietzanger neemt sinds 1990 in aantal af. Tot en met 1991 komt de aantalsontwikkeling overeen met die van de Kleine Karekiet, maar deze laat in 1992 weer enige toename zien. De aantallen van de Kneu zijn sinds 1989 voortdurend afgenomen. Ook bij deze soort vormt 1991 een dal. Het aantalsverloop van Patrijs, Kwartel, Rietzanger, Fazant en Kleine

daardfout rond de gemiddelden van deze soorten. Dat hangt samen met de nogal onregelmatig verspreiding van beide soorten over de verschillende akkerbouwregio's. Bij de Kievit kan een eventuele toename samenhangen met een omschakeling vanuit de graslanden waar de soort afneemt.

DISCUSSIE EN CONCLUSIES

De steekproef van veertien proefvlakken is een selectie uit het totale materiaal (36 proefvlakken). Hoewel het altijd nog 1400 hectare betreft, kan het geringe aantal steekproeven ten gevolge hebben dat het gevonden beeld niet representatief is. Gezien de steekproefverdeling zijn vooral delen van Oost-Groningen ondervertegenwoordigd. Voorlopig zijn er geen betere gegevens en het algemene beeld dat zij geven komt deels overeen met wat elders gevonden is (Scharringa 1992, van Scharenburg 1993, SOVON 1992) en de indrukken van veel Groninger vogelaars.

Steekproefonderzoek geeft geen goed beeld van schaarse en lokaal voorkomende soorten als Grauwe Kiekendief en Kwartelkoning. Informatie over de spectaculaire toename van de eerste in de Oostgroninger braakgebieden (elk deze bundel) en de afname van de tweede in het Oldambt komt uit speciale tellingen.

Graspleper met voer op wintergerst. Foto Hans Hut.

Door de korte duur van de tijdreeks kunnen resultaten uit een afwijkend jaar van grote invloed zijn op berekende trends, zoals bij Wilde Eend en Witte Kwikstaart. Opvallend zijn in dit opzicht ook de lage aantallen van veel soorten in 1991. Het voorjaar van 1991 was langdurig te koud en winderig ten opzichte van het langjarig gemiddelde. Dat kan van invloed zijn geweest op de aantallen broedvogels, maar ook op de balts- en zangactiviteiten en de waarneembaarheid daarvan. De windsnelheid is in open gebieden van grote invloed op de trefkans van Veldleeuwerik, Graspleper en Gele Kwikstaart (Scharringa 1992). Door al deze problemen moeten de resultaten als voorlopig beschouwd worden en mede daarom is het moeilijk om veel over de oorzaken van de veranderingen te zeggen. De trend komt over-

een met die in graslandgebieden zoals de Onnerpolder (van Scharenburg deze bundel). Wel passen de resultaten in het algemene beeld dat van den Brink *et al.* (1992) schetsen, namelijk dat de akkervogels onder grote druk staan. Ook de laatste jaren nemen nog steeds meer soorten af dan toe in het akkergebied.

DANKWOORD

Het akkervogelmeetnet is het resultaat van een nauwe samenwerking tussen de Vereniging Avifauna Groningen, SOVON district Groningen en de Provincie Groningen. Een woord van dank aan de tellers die in 1992 weer voor dag en dauw op pad gingen en soms een paar nachten hun bed niet zagen is op zijn plaats: Andries Berghuis, Sjoerd Boonstra, Bert de Bruin, Jacob Haak, Willem Hovinga, Roland Jalving, Lucy Jellinek, Henk van der Jeugd, Marnix Jonker, Alco van Klinken, Ben Koks, Leon Luyten, Wim Nap, Anneke Nieuwenhuijs, Antoon Philippi, Eric Quené, Willem de Ruiter en Lex Tervelde.

LITERATUUR

- van den Brink H., J. Furda, J. van Klinken & K. van Scharenburg 1992. Vogelatlas van Groningen. Een tijdsbeeld met trends vanaf 1850. Avifauna Groningen, SOVON-district Groningen.
- van Dijk A.J. 1993. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON, Beek-Ubbergen.
- Koks B. 1992. Akkervogels 1989-1991. Resultaten akkervogelmeetnet Groningen. De Grauwe Gors 20(1): 20-23.
- van Scharenburg K., J. van 't Hoff, B. Koks & A. van Klinken 1990. Akkervogels in Groningen. Avifauna Groningen.
- van Scharenburg K., J. van 't Hoff, A. van Klinken & B. Koks 1991. Resultaten akkervogelmeetnet 1989-1990. De Grauwe Gors 19(2): 4-9.
- Scharringa C.J.G. 1992. Meetnet weldevogels Noord-Holland In 1992. De Graspleper 12: 134-140.
- SOVON 1992. BMP-resultaten 1991. SOVON Nieuws 5(3): 5-8.